

โกศล ไกรฤกษ์ กับการบอกเลิกสัญญา การจำกัดการส่งออกมันสำปะหลัง

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

ในที่สุด คณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจในการประชุมเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2528 มีมติให้บอกเลิกสัญญาการจำกัดการส่งออกมันสำปะหลังที่ไทยทำกับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรป

หนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันที่ 24 ธันวาคม 2528 ถึงกับพาดหัวข่าวว่า

“ไทยปลดแอกอีอีซีแล้ว ครม. สั่งเลิกสัญญาทาส”

สัญญาทาส – ฝีมือของใคร ?

ประเทศไทยเริ่มก้าวเข้าไปสู่การทำสัญญาทาสในการค้ามันสำปะหลังกับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรปในปี 2523 เมื่อนายตามใจ ขำภโต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ตามโควตาของพรรคกิจสังคมในขณะนั้น เดินทางไปลงนามในความตกลงเบื้องต้นยอมจำกัดตัวเองในการส่งมันสำปะหลังอัดเม็ดไปยังกลุ่มประเทศตลาดร่วมยุโรป

ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่า เหตุใดนายตามใจ ขำภโตจึงตัดสินใจลงนามในความตกลงเบื้องต้นดังกล่าวนี้ ซึ่งมีผลเสียอย่างมหาศาลต่อชาวไร่มันสำปะหลังในเวลาต่อมา ข้อที่น่ากังขาอย่างยิ่งก็คือ กระทรวงพาณิชย์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทีมงานเศรษฐกิจของพรรคกิจสังคมภายใต้การนำของนายบุญชู โรจนเสถียร มีการประเมินผลดีผลเสียก่อนที่จะมีการลงนามในความตกลงเบื้องต้นอันนำไปสู่การทำสัญญาทาสหรือไม่ อย่างน้อยที่สุดสาธารณชนมิได้รับรู้ผลการประเมินในเรื่องนี้ เพราะไม่ปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ขณะนั้น

ในปี 2525 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์เดินทางไปเจรจาการจำกัดการส่งออกมันสำปะหลังกับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรป รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลสร้างความเข้าใจผิดแก่สาธารณชนว่า สัญญานี้เป็นสัญญาการรับซื้อมันสำปะหลังที่กลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรปให้แก่ไทย

แหล่งข่าวที่เชื่อถือได้รายงานว่า ในขณะที่มีการเจรจาทำสัญญาดังกล่าวนี้ นายไพจิตร เอื้อทวีกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งร่วมเดินทางไปด้วย เห็นว่า สัญญาที่จะลงนามกันนี้จะไม่เป็นประโยชน์แก่สังคมเศรษฐกิจไทย จึงพยายามเจรจาต่อรองเพื่อให้ประเทศไทยได้ประโยชน์เพิ่มขึ้น ซึ่งสร้างความไม่พอใจแก่ผู้แทนกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจ

ยุโรปเป็นอันมาก และเจ้าหน้าที่กระทรวงพาณิชย์ไทยก็สนองตอบปฏิกิริยาของผู้แทนกลุ่มประเทศตลาดร่วมยุโรป ด้วยการขอมิให้นำใบพิจารณาเข้าห้องประชุม โดยอ้างว่า “เดอะโชว์มัสต์โกออน”

ข้อเท็จจริงปรากฏต่อมา สัญญาที่ลงนามกันนี้หาใช่สัญญาที่กลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรปกำหนดการรับซื้อน้ำมันสำปะหลังจากประเทศไทยไม่ หากแต่เป็นสัญญาการจำกัดการส่งออกของไทยเอง ทั้งนี้สาระสำคัญของสัญญามีอยู่ว่า ในระหว่างปี 2525-2527 ไทยจะส่งน้ำมันสำปะหลังไปขายแก่กลุ่มประเทศตลาดร่วมยุโรปเกินกว่าปีละ 5 ล้านตันมิได้ โดยที่อาจขายเพิ่มได้อีกไม่เกิน 5 แสนตันในช่วงปี 2526-2527 และในระหว่างปี 2528-2529 ไทยจะจำกัดการส่งออกไว้ไม่เกินปีละ 4.5 ล้านตัน โดยอาจส่งเพิ่มในช่วงสองปีสุดท้ายนี้อีกไม่เกิน 4.5 แสนตัน

ในขณะที่มีการลงนามในสัญญาดังกล่าวนี้ นาวาตรีบุญมี ปุณณศรี แห่งพรรคกิจสังคม ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

การยกเลิกสัญญาทาส – ฝีมือของใคร?

ในการหาเสียงเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสำหรับกรุงเทพมหานครเขตที่หนึ่งเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2528 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคมกล่าวปราศรัยว่า การบอกเลิกสัญญาการจำกัดการส่งออกน้ำมันสำปะหลังที่ไทยทำกับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรปในครั้งนี้ นายโกศล ไกรฤกษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในสังกัดพรรคกิจสังคมเป็นผู้เสนอเรื่องให้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจพิจารณาเอง หาใช่เป็นข้อเสนอของนักวิชาการหรือ ‘หน้าตัวเมีย’ คนไหน (มติชน ฉบับวันที่ 25 ธันวาคม 2528)

ข้อกล่าวอ้างของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังกล่าวนี้อาจสร้างความงุนงงแก่ผู้รักสังคมนิยมทั้งหลาย และจำเป็นที่จะต้องมีการบันทึกประวัติศาสตร์ในเรื่องนี้กันเสียใหม่ (โปรดดูรายงานเรื่อง “ลำดับเหตุการณ์ปัญหานโยบายน้ำมันสำปะหลัง ไทยควรบอกเลิกสัญญาทาสกับอียิปต์หรือไม่” มติชน ฉบับวันที่ 23 ธันวาคม 2528)

การเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันให้รัฐบาลบอกเลิกสัญญาการจำกัดการส่งออกน้ำมันสำปะหลังที่ไทยทำกับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรปเริ่มมีมาตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม 2528 (มติชน ฉบับวันที่ 14 ตุลาคม 2528) เมื่อปรากฏแน่ชัดว่า เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงพาณิชย์มิได้ตระหนักว่า สัญญาดังกล่าวนี้ได้สร้างหายนภัยแก่สังคมนิยมไทยอย่างไร และมีที่ท่าที่จะปล่อยให้สัญญานี้มีอายุยืนยาวต่อไปอีก ประกอบกับกระทรวงพาณิชย์มิได้เตรียมข้อมูลสำหรับการเจรจากับคณะผู้แทนของกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ซึ่งกำหนดมีขึ้นในวันที่ 22 ตุลาคม 2528 ดังนั้น คณะอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงได้ออกแถลงการณ์เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2528

เรียกร้องให้รัฐบาลพิจารณาออกเลกส์ัญญาการจำกัดการส่งออกมันสำปะหลังที่ไทยทำกับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรป พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะอื่นๆแก่รัฐบาลด้วย แถลงการณ์ดังกล่าวนี้ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ มติชน ฉบับวันที่ 19 ตุลาคม 2528

การออกแถลงการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้ทั้งนายณรงค์ วงศ์วรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนายโกศล ไกรฤกษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์แห่งพรรคกิจสังคม รู้สึกเสียหน้าเป็นอันมาก

นายณรงค์ วงศ์วรรณให้สัมภาษณ์ในเวลาต่อมาว่า ตนไม่เข้าใจว่า เหตุใดจึงมีการเรียกร้องให้ออกเลกส์ัญญาดังกล่าวนี้ พร้อมทั้งยืนยันความเชื่อมั่นของตนว่า หากไม่ต่อสัญญาเก่าจะทำให้ไทยส่งออกมันสำปะหลังได้น้อยลง (มติชน ฉบับวันที่ 22 ตุลาคม 2528) ความเห็นของนายณรงค์ วงศ์วรรณได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ส่วนนายโกศล ไกรฤกษ์นั้นเล่าถึงกับออกมาฟาดวงฟาดงา และยืนยันที่จะต่อสัญญาดังกล่าวนี้ ขอให้พิจารณาพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ดังต่อไปนี้

- “โกศลยื่นกรานต่อสัญญาอีอีซี จวกนักวิชาการมีหน้าที่แนะนำ” (มติชน ฉบับวันที่ 23 ตุลาคม 2528)
- “โกศลจวกแหวก อัดนักวิชาการไม่รู้จริงเรื่องมัน” (มติชน ฉบับวันที่ 16 พฤศจิกายน 2528)
- “โกศลย่ะจะทำนักวิชาการ แน่จริงเป็นรัฐมนตรีเอง” (มติชน ฉบับวันที่ 20 พฤศจิกายน 2528)

ดังนั้น จึงเป็นที่แน่ชัดว่า นายโกศลมีความเห็นตรงกันข้ามกับแถลงการณ์ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2528 ของคณาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แม้ในระหว่างที่เดินทางไปเจรจากับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรประหว่างวันที่ 27 พฤศจิกายนถึงวันที่ 3 ธันวาคม 2528 นายโกศลและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงพาณิชย์ยังมิได้ตระหนักแต่น้อยว่า หากต้องการเจรจาเพื่อทำความตกลงใหม่ จะต้องบอกเลิกสัญญาเก่าเสียก่อน

ในขณะที่เจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรและกระทรวงพาณิชย์มิได้ใส่ใจในการศึกษาสัญญาการจำกัดการส่งออกมันสำปะหลังดังกล่าวนี้ จนสร้างความเสียหายมหาศาลแก่ระบบเศรษฐกิจไทย การณ์กลับปรากฏว่า เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศได้เตรียมการศึกษาเรื่องนี้มาอย่างรอบคอบ และเข้าใจอย่างถ่องแท้ในทางหนีทีไล่ในการเจรจากับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรป แต่เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศก็ระมัดระวังมิให้กระทรวงพาณิชย์มีความรู้สึกว่าการกระทรวงการต่างประเทศแย่งชิงการนำในการเจรจา กลยุทธ์ที่กระทรวงต่างประเทศเลือกใช้คือ การปล่อยให้กระทรวงพาณิชย์เป็น ‘พระเอก’ ในการเจรจา และคอยประดับประดา

มิให้การเจรจาเปลี่ยนแปลง ดังปรากฏว่า เมื่อรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงและข้าราชการระดับสูงของกระทรวงพาณิชย์มีที่ท่าว่าจะไม่บอกเลิกสัญญา นายวิทยา เวชชาชีวะ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงบรัสเซลส์จึงได้ชี้แจงถึงนัยตามมาตรา 9 แห่งสัญญาดังกล่าว และมีโทรเลขด่วนให้รัฐบาลพิจารณาหลักการของข้อตกลงฉบับใหม่ และบอกเลิกสัญญาเก่าก่อนวันที่ 31 ธันวาคม 2528

ระวัง – สัญญาทาสฉบับใหม่

หลังจากเดินทางกลับจากการเจรจากับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรป เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2528 นายโกศล ไกรฤกษ์ ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนว่า ตนได้ทำความตกลงเบื้องต้นกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรป โดยไทยจะส่งออกมันสำปะหลังไปยังกลุ่มประเทศดังกล่าวได้ไม่เกินปีละ 5.5 ล้านตันระหว่างปี 2530-2533 (*ไทยรัฐ และ มติชน* ฉบับวันที่ 7 ธันวาคม 2528) ข้อที่นายโกศลมิได้แถลงโดยชัดเจนก็คือ ตามความตกลงใหม่นี้ ปริมาณการส่งออกรวมตลอดทั้ง 4 ปีในช่วงเวลาดังกล่าวจะต้องไม่เกิน 21 ล้านตัน ซึ่งโดยถัวเฉลี่ยแล้วไม่เกินปีละ 5.25 ล้านตัน

ข้อที่น่าสงสัยก็คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ทำความตกลงเบื้องต้นกับกลุ่มประเทศประชาคมเศรษฐกิจยุโรปโดยพลการ ทั้งนี้ไม่ปรากฏว่า คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์กระทำการดังกล่าวนี้ เรื่องนี้ทำให้คณะรัฐมนตรีมีความรู้สึกกระอักกระอ่วนอยู่ไม่น้อย

เมื่อรัฐบาลตัดสินใจที่จะบอกเลิกสัญญาการจำกัดการส่งออกมันสำปะหลังตามสัญญาเดิม รัฐบาลยังมีเวลาอีกหนึ่งปีที่จะประเมินผลดีผลเสียของทางเลือกต่างๆก่อนที่จะตัดสินใจกระทำการในทางหนึ่งทางใด การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ตัดสินใจโดยพลการในการทำความตกลงเบื้องต้นดังกล่าวนี้ ย่อมมีนัยสำคัญว่า ไทยเลือกที่จำกัดการส่งออกมันสำปะหลังต่อไป แม้ว่าปริมาณมันสำปะหลังที่จะส่งออกได้ในระหว่างปี 2530-2533 โดยถัวเฉลี่ยจะมีมากกว่าช่วงปี 2525-2529 แต่ยังไม่เทียบไม่ได้กับปริมาณส่งออกถัวเฉลี่ยระหว่างปี 2523-2524 ก่อนที่จะมีการลงนามในสัญญาทาสดังกล่าวนี้

ปัญหาพื้นฐานมีอยู่ว่า ใครเป็นผู้มอบอำนาจให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์กระทำการในเรื่องที่มีผลกระทบต่อประชากรราษฎรจำนวนมากเช่นนี้

นี่เป็นคำถามจาก “อ้ายหน้าตัวเมีย” คนหนึ่งจากท่าพระจันทร์ ถึง “อ้ายหน้าตัวผู้” แห่งซอยสวนพลู